

УДК 784.1.071.2–053.4/.6(477+510)

DOI 10.34064/khnum1-67.06

Тан Фань

Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського,
аспірантка кафедри історії української та зарубіжної музики,

e-mail: 783837380@ukr.net

ORCID iD: 0000-0002-2918-7345

**Сучасне дитяче хорове мистецтво України і Китаю:
презентація досвіду майстрів
(Сергій Прокопов – Ян Хуннянь)**

*Сучасне дитяче хорове мистецтво є розгалуженою багатовекторною системою, де діють певні чинники, що забезпечують його інтеграцію в суспільство. У свою чергу, інформаційний простір ХХІ століття, у тому числі культурно-освітній, характеризується тенденціями до синтезу й інтеграції. Отже, сучасне дитяче хорове мистецтво України і Китаю постає як мистецтво культурного діалогу, у процесі якого формуються духовні цінності людини нового типу. Актуальність цього дослідження зумовлена необхідністю порівняння і аналітичного осмислення в науковому дискурсі принципів творчої діяльності провідних представників обох культурних традицій у сфері дитячого хорового мистецтва. **Мета статті** – висвітлити науково-практичні і педагогічні надбання видатних майстрів сучасного дитячого хорового мистецтва України та Китаю – С. Прокопова та Я. Хунняня. Такий порівняльний аналіз здійснено вперше, що обумовлює **новизну** результатів дослідження, які уможливили **висновок** щодо того, що базові науково-практичні та педагогічні ідеї двох видатних майстрів ґрунтуються на однакових пріоритетних підходах до хорової педагогіки, а саме: гуманістичному, особистісно-орієнтованому, полікультурному, порівняльному, системному.*

Ключові слова: дитяче хорове мистецтво України і Китаю; діалог культур; український хоровий диригент Сергій Прокопов; китайський хоровий диригент Ян Хуннянь; напрями хорової педагогіки.

Постановка проблеми.

Дитяче хорове мистецтво є важливою складовою людської культури загалом. Водночас воно являє собою розгалужену багатовекторну цілісну систему, в якій діє ряд чинників, що забезпечують інтеграцію хорового мистецтва в суспільство. У свою чергу, інформаційний простір ХХІ століття, у тому числі освітньо-культурний, характеризується тенденціями до синтезу та інтеграції. Винятково актуальними постають процеси діалогу різних культур, завдяки яким здійснюється і обмін досвідом у сфері дитячого музичного виховання та освіти. Дитяче хорове мистецтво в Україні і Китаї сьогодні також стає учасником культурного діалогу, у процесі якого формуються духовні цінності людини нового типу – духовно розвиненої, соціально активної. Яскравим прикладом творчо-педагогічної діяльності, спрямованої на виховання молодого покоління в умовах глобалізаційних процесів у сучасному суспільстві, є багатогранна практика роботи та безцінний досвід двох видатних майстрів сучасного дитячого хорового мистецтва – С. Прокопова (Україна) та Я. Хунняня (Китай), які потребують спеціального вивчення – аналізу, порівняння, презентації в наукових джерелах, насамперед, в аспекті взаємодії культурних традицій та нових синтезуючих тенденцій сьогодення.

Останні дослідження та публікації. Наявна наукова та методична література охоплює різноманітні аспекти дитячого хорового мистецтва України і Китаю. Проблематика дитячого хорового мистецтва України розглянута у дослідженнях С. Прокопова (2005; 2008), Ю. Іванової (2022), Л. Долинської (2018), Н. Кречко та Н. Якобенчук (2019), Н. Перцової (2017), А. Немерко (2019), П. Гушоватого (2021), А. Юдіна (2015), М. Вішленкова (2016) та інших. Питання становлення та специфіки розвитку хорового мистецтва Китаю, проблеми роботи з дитячим хором розглянуто у працях китайських фахівців, таких як Лін Хай (Lin Hi, 2006), Лянь Лю (Liang Liu, 2012), Ма Гешунь (Ma Geshun, 2002), Мен Дапен (Dapeng, Meng, 1997), Чжон Вейгуо (Zhong Weiguo, 1990), Ян Хуннянь (Yang Hongnian, 2002; 2008) та ін.

У цілому аналіз вищезгаданих публікацій показав, що основний інтерес дослідників зосереджений на вивченні особливостей процесу загального музичного виховання, історичних періодів становлен-

ня і заснування хорових осередків, важливості національних хорових традицій, виховних засад у галузі хорового співу та методики роботи з дитячим хором. Незважаючи на доволі широкий спектр питань, представлених в наукових працях з хорового мистецтва, висвітлення теоретико-історичних засад сучасного дитячого хорового мистецтва України та Китаю залишається *актуальним* і потребує конкретизації.

Мета цієї статті – висвітлити науково-практичні та педагогічні надбання провідних майстрів сучасного дитячого хорового мистецтва України та Китаю – С. Прокопова та Я. Хунняня. Порівняльний аналіз науково-практичного і педагогічного досвіду цих двох видатних хорових педагогів здійснено вперше, що обумовлює *наукову новизну* результатів дослідження.

Методологія дослідження.

- Для визначення наукового апарату дослідження та систематизації літератури за темою роботи був задіяний аналітико-систематизуючий метод;
- для розгляду історичних та культурних подій, що сприяли формуванню та розвитку дитячого хорового виконавства України та Китаю, використано історико-культурологічний метод;
- для порівняння теоретико-історичних засад сучасного дитячого хорового мистецтва України та Китаю застосовано компаративний метод дослідження.

Вклад основного матеріалу дослідження.

У наш час народжується культура, що прагне вмістити у свої межі весь людський всесвіт, створити естетичний прообраз вселюдського співтовариства майбутніх сторіч. Сучасні Україна та Китай, які являють собою цілий комплекс національно-історичних та соціокультурних ареалів, також не можуть лишитися осторонь від цього процесу. Кожна з країн має свої особливості, що потребують відповідного розуміння. Зустріч двох світів – Сходу та Заходу – породила потребу сприйняття, адаптації східними культурами багатьох елементів західної цивілізації, і навпаки. На сучасному етапі розвитку музичного мистецтва відбувається модернізація неєвропейських країн, яка виявилася у репродукуванні та перенесенні на місцевий соціокультурний ґрунт ідей та цінностей іншої культури. У XXI столітті Схід по від-

ношенню до Заходу є рівновеликою конструкцією світової спільноти, і його роль надалі посилюватиметься. Названий феномен охоплює і музичну культуру, в тому числі й дитяче хорове виконавство.

Проблеми глобалізації культури найцікавіше представлені у дослідженнях соціальних антропологів та культурологів. Їхні думки щодо феномена глобалізації досить суперечливі. Значний інтерес викликає концепція У. Ганнерса, який розробив теорію глобальної ойкумени як регіону постійної культурної взаємодії, обміну інформацією та перекладу феноменів однієї культури мовою іншої. Як вважає вчений, процес глобалізації культури може розвиватися за чотирма основними «сценаріями»: «дозрівання»; «глобальної гомогенізації», що передбачає повне домінування у світі західної культури; «сатурації» – насичення, що є однією з версій згаданої уніфікації; «периферійної корупції», що передбачає розчинення західної культури у процесі адаптації на периферії (Hannerz, 1989).

Народження нового художнього всесвіту, як будь-яка революція, – процес, що передбачає власні колізії та протиріччя. Головне питання, що супроводжує зародження нової фази художнього розвитку, це питання про те, як «всесвітнє» співвідноситься з національним, чи не зникне століттями накопичена спадщина в новому вселюдському цілому.

З цієї точки зору, в умовах сучасного розвитку дитячого хорового руху особливо актуальними є дослідження питань історії національної, зокрема української та китайської, хорової педагогіки та окремих видатних постатей хорових диригентів, що презентують кожен з культур. Адже саме в минулому зосереджено прообрази сучасного освітньо-виховного процесу як в Україні, так і в Китаї.

В історії українського дитячого хорового мистецтва визначним явищем є педагогічна діяльність відомих діячів музичної культури першої половини ХХ століття – М. Леонтовича, С. Людкевича, К. Стеценка, В. Верховинця, Б. Яворського та багатьох інших. Для хорової педагогіки цього періоду характерною є опора на народнопісенні традиції, а також зародження та поширення ідей гуманізації та активізації творчого потенціалу особистості. Педагогічна система дитячого хорового виховання в Україні, сформована завдяки діяль-

ності названих музикантів, має глибоко діалектичний характер, вона спрямовує дітей від активного процесу сприймання музики до власного творчого осягнення життя через мистецтво; від безпосереднього емоційного відгуку – до його осмислення. Ці музичні діячі зробили вагомий внесок у становлення та розвиток тогочасної теорії дитячого музичного виховання (Ростовський, 2011: 164).

У Китаї біля витоків формування і становлення методики роботи з хоровим колективом стояли такі видатні музиканти, як Ма Гешунь, Цю Лі, Ян Хуннянь, У Лінфень та інші. На сьогодні хорова освіта в Китаї досягла високого рівня розвитку. Поряд із запозиченим європейським досвідом, дедалі більшого значення набуває застосування китайських національних педагогічних методик та методичних розробок.

Аналіз науково-практичного та педагогічного досвіду видатних майстрів дитячого хорового мистецтва України та Китаю показав, що їхні методичні настанови ґрунтуються на загальних пріоритетних підходах, що застосовуються в музичній педагогіці, серед яких ми вирізняємо *гуманістичний, особистісно-орієнтований, полікультурний, порівняльний, системний*. Обираючи ці методологічні підходи як настановні, ми керувались дефініціями та аргументами, наведеними нижче.

Гуманістичний підхід є важливим здобутком світової культури. В педагогічній сфері він виражається в тому, що індивіда, який навчається, визнають не об'єктом педагогічного впливу, а активним суб'єктом освітнього процесу: саме такий підхід зумовлює всебічний розвиток його потенційних можливостей, інтересів та потреб, індивідуального стилю діяльності і спілкування (Смирнова, 2022; Сумченко, 1995).

Особистісно-орієнтований підхід є засобом конкретизації гуманістичного підходу у процесі музичного виховання дитини. Адже, на думку О. Батовської (2019: 85), хоровий спів – «це колективна діяльність, яка, у свою чергу, об'єднує особистісно-орієнтоване творче спілкування між співаками й керівником хору». Особистісно-орієнтований підхід спрямовується на виявлення, розкриття всіх можливостей людини / дитини, становлення її самосві-

домості, відповідальності за власну самореалізацію, на усвідомлення себе як особистості.

Полікультурний підхід. Його необхідність пояснюється тим, що діяльність сучасних дитячих хорових колективів пов'язана із впливом та здатністю сприйняття різних національних традицій, музичних вражень з різних епох, численних художніх течій, компонентів відмінних культурно-освітніх систем. З огляду на те, що сучасне дитяче хорове виховання здійснюється на репертуарі, який належить різним музичним культурам – національним (зокрема українській, китайській), європейських та східних країн – полікультурний підхід є особливо актуальним для дитячого хорового виконавства. Повноцінне оволодіння всім розмаїттям репертуару, в якому відбиваються як своєрідність національно-образної мовленнєво-інтонаційної сфери, так і творча індивідуальність, художня ментальність композитора, потребує формування в дитини готовності в майбутньому до їх сприйняття, здатності зануритися в художню атмосферу, яка є відмінною від власних мистецько-естетичних традицій (Прокопов, 2008; Юдін, 2015; Бех, 1998).

Порівняльний підхід використовують для виявлення загальних тенденцій у розвитку тих чи інших явищ у світовому просторі, а також більш глибокого усвідомлення їхньої своєрідності, зокрема, спільних рис різних культур та існуючих між ними розбіжностей, виявлення універсальї загальносвітової музичної культури та усвідомлення національно-культурної самобутності. Дані, отримані за допомогою подібного порівняльного музично-культурологічного аналізу, можливо й необхідно ураховувати й під час розроблення методики роботи з дитячим колективом.

Багатовекторність діяльності дитячих хорових колективів зумовлює необхідність застосування *системного підходу*, що «спрямований на виявлення компонентної структури явищ та суттєвих закономірностей взаємодії окремих елементів, на аналіз і зіставлення, виявлення подібності та відмінності, протиріч і сполучних характеристик, пріоритету одних елементів по відношенню до інших, встановлення динаміки розвитку кожного елемента та всієї системи в цілому, визначення умов, за яких відбувається об'єднання в цілісну структуру та

досягнення нової, більш високої якості її функціонування» (Ма Сюй, 2015: 79–80).

Отже, представимо основні положення науково-практичного та педагогічного досвіду провідних майстрів сучасного дитячого хорового мистецтва України та Китаю, якими є Сергій Прокопов та Ян Хуннянь.

Сергій Прокопов - відомий музичний і громадський діяч, хоролий диригент і педагог, заслужений діяч мистецтв України, професор, завідувач кафедри хорового та оперно-симфонічного диригування і художній керівник студентського хору Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського. Цей непересічний музикант є знаковою постаттю сучасної української диригентсько-хорової школи, вагомим надбанням якої стала, серед іншого, творча співпраця С. Прокопова з дитячим хоровим колективом «Весняні голоси» Харківського палацу дитячої та юнацької творчості. Цей відомий дитячий хор С. Прокопов очолював від 1974 до 2008 року. Під його керівництвом колектив здобув багато перемог на численних міжнародних конкурсах, репрезентував хорове мистецтво України в Болгарії, Латвії, Польщі, Франції, постійно виступав на міжнародних і всеукраїнських хорових фестивалях, незмінно стверджуючи найвищі еталони хорового співу, такі як надзвичайна рівність звукової лінії, оптимальна гучність, дзвінкість, летючість, розмаїття тембрової палітри голосів, виняткова ансамблева злагодженість і єдина академічна манера звуковидобування.

Хорова педагогіка, безсумнівно, є справжнім покликанням Сергія Прокопова, зокрема, й робота з дитячим хором, розвиток музичних здібностей дітей, прагнення зробити хоровий спів доступним для них, виявити найчарівніші риси дитячого голосу – його природність, дзвінкість, виразність дикційної та музичної інтонацій. Низку цінних положень щодо методики роботи з дитячим хором містять наукові праці митця: «Нариси з методики дитячого хорового виховання та освіти» (Прокопов, 1990) і стаття «Шляхи розвитку музичних здібностей дітей в хорі “Весняні голоси”» (Прокопов, 2005). У «Нарисах» послідовно вибудовано ґрунтовну систему методичної роботи з дитячим хоровим колективом. Зазначена праця містить вісім розділів:

1. Про музично-естетичне виховання дітей та юнацтва.
2. Дитяче хорове виконавство. Чинники, що впливають на його рівень / репертуар, особистість вчителя, колектив.
3. Дитячий голос. Вікові характеристики. Охорона голосу.
4. Співоче виховання / методи та принципи вокальної роботи з дітьми.
5. Вокально-хорові вправи у дитячому хорі.
6. Репетиційний процес у дитячому хорі.
7. Музично-слуховий розвиток дітей.
8. Про емоційно-образне сприйняття та мислення дітей у вокально-хоровій роботі (див. Прокопов, 1990).

Аналізуючи науково-методичні напрацювання С. Прокопова, А. Мартинюк (2020: 106) підсумовує: «У дослідженні автор наголошує на тому, що організація навчально-виховного процесу за структурою хорової студії передбачає розвиток музично-творчих здібностей дітей, вивчення музичної грамоти, оволодіння елементами вокально-хорової звучності, виконавську інтерпретацію хорової музики різних стилів і жанрів, що є тими основними змістовими лініями, які визначають специфіку функціонування ... хорового колективу».

На нашу думку, поряд із базовими настановами методичної роботи з дитячим хоровим колективом (розділи 1–7), на особливу увагу заслуговує останній, восьмий, розділ «Нарисів», у якому наголошується на важливій ролі розвитку в дітей емоційно-образного сприйняття і мислення. С. Прокопов вважає, що головним завданням керівника дитячого хору є розвиток у дітей музичності, а також їх чуттєвого світу, здатності емоційно відгукуватися на враження від життєвих подій. За словами майстра, «...це важливий резерв розвитку музичної сприйнятливості дітей у процесі хорових занять, підвищення виконавчої майстерності дитячих хорів» (Прокопов, 1990: 25).

Ян Хуннянь (1934–2020), якому належить одне з найпочесніших місць серед плеяди видатних митців хорової справи в Китаї, був професором диригентського відділу Центральної музичної консерваторії, художнім керівником Китайського дитячого хору Національного симфонічного оркестру Китаю, засновником Пекінської філармонії, диригентом Молодіжного хору Центральної музичної консерваторії,

художнім керівником Симфонічного оркестру Куньмін, заступником голови Міжнародного товариства дитячого хорового та виконавського мистецтва. Як організатор, художній керівник та головний диригент хору Пекінської філармонії (1983) Ян Хуннянь «сформував і увиразнив національне обличчя колективу, удосконалив його мистецький рівень, розширив жанрову палітру репертуару найкращими зразками китайської та західноєвропейської хорової класики, власними (авторськими) обробками народних пісень та загальноновизнаних музичних шедеврів, здійснював активну концертну діяльність» (Тан Фань, 2022: 258).

Ян Хуннянь дотримувався ідей про те, що залучення дітей і молоді до хорового співу є важливим підґрунтям духовного та естетичного виховання людини. Він неодноразово описував музику як мистецтво, яке найбільше зворушує нашу душу, а особливо – спів, бо спів – це найпряміший спосіб висловити людські почуття (Hongnian, 2008). Для майстра естетичне виховання дитини за допомогою хорового співу було дуже важливим, оскільки Ян Хуннянь вважав, що засобами хорової творчості можна виховати майбутнє суспільство Китаю (Xu Naozhe, 2020).

Маючи великий досвід педагогічної та виконавської роботи, Ян Хуннянь став першим дослідником у Китаї, який теоретично узагальнив та систематизував свої практичні напрацювання у царині хорового мистецтва. У його ґрунтовному дослідженні «Навчання дитячого хору» представлено дев'ять розділів, які висвітлюють специфіку роботи з дитячим хором, а саме: 1) категорії та завдання тренування дитячого голосу; 2) тренування дихання у хорі; 3) вокальне тренування у хорі; 4) резонансне тренування у хорі; 5) основний зміст хорового тренування; 6) тренування висоти тону у хорі; 7) тренування артикуляції; 8) як впоратися зі звуковим балансом при виконанні хорової музики; 9) введення в роботу та поради до репетицій (Hongnian, 2002).

Ян Хуннянь, розглядаючи питання щодо навчання дітей хоровому співу, указує на такі його основні складові: дихання, звук, характер, мелодія та емоція. Перші чотири він називає засобами, а емоції – метою. На думку майстра, правильний та гарний спів має відповідати таким критеріям: якісна співацька постановка, спів на

опорі та володіння диханням, коректний початок співу й атака звуку, точний стан голосних (колір голосних), округлість тембру, повна та концентрована резонансна позиція, ясна вимова, точна емоційна експресія (Hongnian, 2002).

Висновки.

Підсумовуючи результати аналізу ґрунтовних науково-практичних та педагогічних надбань двох відомих майстрів дитячого хорового виконавства України і Китаю - С. Прокопова та Я. Хунняня – зазначимо, що їхні методичні підходи зосереджені на:

- розвитку індивідуальних вокально-хорових навичок (співацька постанова, співацьке дихання, атака звуку, звуковедення, дикція, артикуляція, темброве забарвлення голосу);
- формуванні музично-слухових уявлень (ладове чуття, координація слуху й голосу тощо);
- опануванні навичок хорового співу (вміння співати в унісон та багатоголосно, ритмічна синхронність, ансамблева дикція тощо);
- розвитку емоційно-образного сприйняття та мислення у дітей.

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що теоретичні засади педагогіки двох знаних хорових диригентів, які зробили вагомий внесок у сучасне дитяче хорове виконавство в Україні та Китаї, ґрунтуються на тотожних пріоритетних методичних підходах до навчання хоровому співу - *гуманістичному, особистісно-орієнтованому, полікультурному, порівняльному, системному.*

У той же час, чинником, який необхідно враховувати у процесі порівняльного аналізу базових теоретичних концепцій видатних майстрів сучасного дитячого хорового мистецтва, що належать до різних культурних традицій, є специфіка національної ментальності, яка є відмінною в силу соціально-історичних і культурно-освітніх умов.

Перспективи подальших досліджень обраної тематики вбачаємо в аналізі творчості існуючих на сьогодні дитячих хорових колективів України і Китаю, її жанрово-стильової палітри та образно-тематичного спрямування репертуару, з метою виявлення інноваційних прикмет і тенденцій сучасного дитячого хорового виконавства. Це матиме важливі результати для осмислення головних тенденцій розвитку дитячого хорового мистецтва як музично-виконавського феномена.

ЛІТЕРАТУРА

- Батовська, О. М. (2019). *Сучасне академічне хорове мистецтво a cappella як системний музично-виконавський феномен*. (Дис. ... д-ра мистецтвознавства). Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової. Одеса.
- Бех, І. Д. (1998). *Особистісно зорієнтоване виховання*. Київ: ІЗМН.
- Вишленков, М. (2016). Сучасні проблеми роботи з дитячими хоровими колективами. *Культура України*. (Серія: Мистецтвознавство), 53, 89–99.
- Гушоватий, П. (2021). Дитяче хорове виконавство Львівщини на межі ХХ–ХХІ сторіч. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 35 (2), 4–7.
- Долинська, Л. (2018). Дитячий хор як виконавський феномен в жанровій системі музичного мистецтва. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв*. (Серія: Музичне мистецтво), 2, 80–93.
- Іванова, Ю. (2022). Синергія інтонування та емоцій у дитячому хоровому виконавстві. *Культура України*, 75, 115–119.
- Кречко, Н., Якобенчук, Н. (2019). Дитячий хоровий спів та його роль у музичній культурі. *Вінок митців і мисткинь*, 2 (185), 76–79.
- Лінь Хай (2006). Традиції та сучасні тенденції розвитку вокально-хорової школи Китаю. *Педагогіка вищої середньої школи*, 16 (Спеціальний випуск: Мистецько-педагогічна освіта (теорія, методи, технології), ч. 1, 265–271.
- Лянь Лю (2012). Музикознавство та професійна музична освіта в Китаї. *Культура України*, 39, 276–283.
- Ма Сюй (2015). *Методичні засади підготовки іноземних студентів у ВНЗ України до керівництва хоровими колективами*. (Дис. ... канд. пед. наук). Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ.
- Мартинюк, А. (2020). Диригентсько-хорова педагогіка Сергія Прокопова в мистецько-освітньому просторі Харківщини. *Український педагогічний журнал*, 3, 104–110.
- Немерко, А. (2019). Дитяче хорове мистецтво як соціокультурне явище. *Вісник Львівського університету*, 20, 88–96.
- Перцова, Н. О. (2017). Методичні аспекти роботи з дитячим хоровим колективом. *Young Scientist*, 10 (50), 316–319.
- Прокопов, С. М. (2008). Проблеми репертуару дитячих хорових колективів на сучасному етапі. *Проблеми сучасності: культура, мистецтво, педагогіка*, 11, 246–253.

- Прокопов, С. М. (1990). *Нариси з методики дитячого хорового виховання та освіти*. Харків: [б. в.].
- Прокопов, С. М. (2005). Шляхи розвитку музичних здібностей дітей у хорі «Весняні голоси». *Педагогічна майстерня*, 6, 1–5.
- Ростовський, О. Я. (2011). *Теорія і методика музичної освіти*. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан.
- Смирнова, Т. А. (2022). Вища диригентсько-хорова освіта в Україні: минуле і сучасність. Харків: Константа.
- Сумченко, І. В. (1995). Вчення Бердяєва про духовність людини. У зб. *Гуманізм і духовність у контексті культури*. (Матеріали людинознавчих філософських читань), 2, сс. 97–101. Дрогобич: ДПП.
- Тан, Фань (2022). Ян Хуннянь (杨鸿年) – фундатор традицій дитячого хорового виконавства Китаю. *Музичне мистецтво і культура*, 1 (34), 253–265, DOI: <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2022-34-1-19>
- Юдін, А. А. (2015). Пісенно-хорове виконавство як шлях духовного збагачення дитини. *Проблеми мистецької освіти*, 9, 162–167.
- Hannerz, U. (1989). Notes on the Global Ecumene. *Public Culture*, 1 (2), 66–75.
- 马革顺 · 《合唱学新编》 · 上海 · 上海音乐出版社 · 2002 年 5 月第 1 版 (线) [Ma Geshun (2002). *Нове видання хорових досліджень*. (1-е вид., онлайн). Шанхай: Шанхайське музичне видавництво].
- 大鹏 · 《童声合唱训练》 · 北京 · 高等教育出版社 · 1997 年 7 月第 1 版 [Дален, Мен (1997). *Навчання дитячого хору*. (1-е вид.). Пекін: Вища освіта].
- 徐颖哲. 指挥家杨鸿年乘着歌声的翅膀走了. 北京日报 2020-07-27 [Сюй, Хаочже (2020, 27 липня). Диригент Ян Хуннянь пішов на крилах співу. *Beijing Daily – Пекін щодня*].
- 钟维国 · 《童声合唱的训练与指挥》 · 北京 · 人民音乐出版社 · 1990 年 12 月第 1 版 [Чжун, Вейго. (1990). *Дитячий хор: навчання та диригування*. (1-е вид.). Пекін: Народне музичне видавництво].
- 杨鸿年 · 《童声合唱训练学》 · 北京 · 人民音乐出版社 · 2002 年 3 月第 1 版 (线) [Ян Хуннянь (2002). *Навчання дитячого хору*. (1-е вид., онлайн). Пекін: Народне музичне видавництво].
- 杨鸿年 · 《合唱训练学》 (上册) · 北京 · 中央音乐学院出版社 · 2008 年 3 月第 1 版 [Ян Хуннянь (2008). *Хорове навчання*. Тт. 1–2. (1-е вид.). Пекін: Видавництво Центральної консерваторії].

REFERENCES

- Batovska, O. M. (2019). *Modern academic choral a cappella art as a systemic musical and performance phenomenon*. (Doctoral diss.). Odesa A. V. Nezhdanova National Academy of Music. Odesa [in Ukrainian].
- Bekh, I. D. (1998). *Personal oriented education*. Kyiv: IZMN [in Ukrainian].
- Dapeng, Meng (1997). *Children's Chorus Training*. (1st ed.). Beijing: Higher Education Press [in Chinese].
- Dolynska, L. (2018). Children's choir as a performance phenomenon in the genre system of musical art. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts*. (Series: Musical Art), 2, 80–93 [in Ukrainian].
- Hannerz, U. (1989). Notes on the global ecumene. *Public Cuiture*, 1 (2), 66–75.
- Hushovatyi, P. (2021). Children's choral performance of the Lviv region at the turn of the 20th–21st centuries. *Humanities science current issues*, 35 (2), 4–7 [in Ukrainian].
- Ivanova, Yu. (2022). Synergy of intonation and emotions in children's choral performance. *Culture of Ukraine*, 75, 115–119 [in Ukrainian].
- Krechko, N., Yakobenchuk, N. (2019). Children's choral singing and its role in musical culture. *Wreath of male and female artists*, 2 (185), 76–79 [in Ukrainian].
- Liang Liu (2012). Musicology and professional music education in China. *Culture of Ukraine*, 39, 276–283 [in Ukrainian].
- Lin Hi (2006). Traditions and modern trends in the development of the vocal and choral school of China. *Higher secondary school pedagogy*, 16 (Special issue: Art and pedagogical education (theory, methods, technologies)), part 1, 265–271 [in Ukrainian].
- Ma Geshun (2002). *New Edition of Choral Studies*. (1st edition, online). Shanghai: Shanghai Music Publishing House [in Chinese].
- Ma Xu. (2015). *Methodological principles of training foreign students in universities of Ukraine to lead choral groups*. (PhD diss.). M. P. Drahomanov National Pedagogical University. Kyiv [in Ukrainian].
- Martyniuk, A. (2020). Serhiy Prokopov's conducting and choral pedagogy in the artistic and educational space of Kharkiv region. *Ukrainian Pedagogical Journal*, 3, 104–110 [in Ukrainian].
- Nemerko, A. (2019). Children's choral art as a sociocultural phenomenon. *Visnyk [Herald] of the Lviv University*, 20, 88–96 [in Ukrainian].

- Pertsova, N. O. (2017). Methodical aspects of working with a children's choir. *Young Scientist*, 10 (50), 316–319 [in Ukrainian].
- Prokopov, S. M. (1990). *Essays on the methodology of children's choral upbringing and education*. Kharkiv: [not indicated] [in Russian].
- Prokopov, S. M. (2005). Ways of developing musical abilities of children in the "Spring Voices" choir. *Pedagogical workshop*, 6, 1–5 [in Ukrainian].
- Prokopov, S. M. (2008). Problems of the repertoire of children's choirs at the modern stage. *Problems of modernity: culture, art, pedagogy*, 11, 246–253 [in Ukrainian].
- Rostovskyi, O. Ya. (2011). *Theory and methodics of music education*. Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan [in Ukrainian].
- Smyrnova, T. A. (2022). *Higher conducting and choral education in Ukraine: past and present*. Kharkiv: Konstanta [in Ukrainian].
- Sumchenko, I. V. (1995). Berdyaev's teachings on human spirituality. In *Humanism and spirituality in the context of culture*. (Materials of humanistic philosophical readings), 2, p. 97–101. Drohobych: DPI [in Ukrainian].
- Tan Fan (2022). Yang Hongnian is the founder of the traditions of children's choral performance in China. *Musical art and culture*, 1(34), 253–265, DOI: <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2022-34-1-19> [in Ukrainian].
- Vishlenkov, M. (2016). Modern problems of working with children's choirs. *Culture of Ukraine*. (Series: Art History), 53, 89–99 [in Ukrainian].
- Xu Haozhe (2020). Conductor Yang Hongnian left on the wings of singing. *Beijing Daily*, July 27 [in Chinese].
- Yang Hongnian (2002). *Children's Chorus Training*. (1st ed., online). Beijing: People's Music Publishing House [in Chinese].
- Yang Hongnian (2008). *Chorus Training*. (Vols. 1–2). (1st ed.). Beijing: Central Conservatory of Music Press [in Chinese].
- Yudin, A. A. (2015). Singing and choral performance as a way of spiritual enrichment of a child. *Problems of art education*, 9, 162–167 [in Ukrainian].
- Zhong Weiguo (1990). *Training and conducting children's choir*. (1st ed.). Beijing: People's Music Publishing House [in Chinese].

Tan Fan

Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts,
postgraduate student,
the Department of Ukrainian and Foreign Music History,
e-mail: 783837380@ukr.net
ORCID iD: 0000-0002-2918-7345

**Modern children's choral art of Ukraine and China:
presentation of masters' experience
(Serhiy Prokopov – Yang Hongnian)**

Statement of the problem.

The information space of the 21st century, including the cultural and educational areas, is characterized by tendencies towards synthesis and integration. So, modern children's choral art of Ukraine and China appears as an art of cultural dialogue, in the process of which the spiritual values of a new type of a person are forming. The relevance of this study is determined by the need for analytical comparison and comprehension in the scientific discourse of the principles of creative activity of the leading representatives of the both cultural traditions in the field of children's choral art.

Despite the wide range of scientific works in the sphere of choral art, both, the historical and theoretical basis of contemporary children's choral pedagogy in Ukraine and China, and its leading trends in nowadays remains relevant and requires special research.

Objectives, methods and novelty of the research.

The purpose of the article is to highlight the scientific, practical and pedagogical achievements of outstanding masters of modern children's choral art of Ukraine and China, Serhiy Prokopov and Yang Hongnian. For the first time a comparative analysis of the scientific-practical and pedagogical experience of these outstanding masters is represented. The methods of analysis and systematization, comparative, historical and culturological approach were attracted to research.

Research results and conclusion.

Summarizing the results of the analysis of the scientific, practical and pedagogical works of two famous masters of children's choral performance of

Ukraine and China, Serhiy Prokopov and Yang Hongnian, we noted that their methodological approaches are focused on the development of individual vocal and choral skills (singing arrangement, singing breathing, attack of sound, sound management, diction, articulation, timbre of the voice); on the formation of musical-auditory ideas (harmonic sense, coordination of hearing and voice, etc.); mastering the skills of choral singing (singing in unison and polyphony, rhythmic synchronicity, ensemble diction, etc.); on the development of emotional and figurative perception and thinking in children. Our research gives reasons to assert that the theoretical principles of two well-known choral conductors of modern children's choral performances in Ukraine and China are based on the same priority approaches to choral pedagogy: humanistic, person-oriented, multicultural, comparative, systemic. The main factors that should be taken into account in the process of comparative analysis of the basic theoretical concepts of the both masters are the specifics of their national mentality determined by socio-historical, cultural and educational conditions.

Keywords: *Ukrainian and Chinese children's choral art; cultural dialogue; Ukrainian choral conductor Serhiy Prokopov; Chinese choral conductor Yang Hongnian; the directions of choral pedagogy.*

Стаття надійшла до редакції 25 травня 2023 року